

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס') – בינו שנות דור ודור – התבוננות מקריאת בתחנות המעבר בין דור המדבר לבאי הארץ
(127)

שם המרצה (כתובת דוא"ל) – הרב קאהן יאיר, yairkn@gmail.com

1. בראשית רבה

ויבדל א-להים בין האור ובין החשך כנגד ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ

2. במדבר רבה

ויסעו מקדש מהו כל העדה עדה שלמה עדה הנכנסת לארץ לפי שמתו יוצאי מצרים ואלו מן אותן שכתוב בהן חיים כולכם היום

3. רש"י במדבר כ, כב

כל העדה - כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזירה עליהם שכבר כלו מתי מדבר, ואלו מאותן שכתוב בהן חיים כולכם היום

4. רש"י במדבר כ, א

כל העדה - עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים

5. אבן עזרא

ויבאו בני ישראל כל העדה - בעבור שמתו דור המדבר, ועתה באו הבאים אל ארץ כנען ... וטעם בני ישראל - כל העדה בעבור שיצא אדום להלחם בם, הגיד הכתוב שלא נפקד איש מבני ישראל בבואם מעיר אדום אל הר ההר

6. רמב"ן כ, א

ואינו נכון כי ישראל נטו מעליו ולא נלחם בם כלל. והנכון בעיני כי מנהג הכתוב להזכיר כן במקום התלונות ... ובמדבר סיני רבה ראיתי שהזכיר הלשון הזה עדה שלימה וכו' בכתוב השני בהר ההר בלבד כי הראשון מפני התלונה נאמר

7. תורת המנחה פרשת פינחס

וכן פיסקת ונפן ונעבור מאת אחינו וגו', כי ישראל ישבו במדבר אחר גזירת המרגלים ל"ח שנה ... עד שקצה נפשם לסבוב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך, והיו ישראל סוברים כי לעולם יהיו הולכים ומסבבים ארץ אדום, וכשבאו בעציון גבר לא סבבו אלא נפנו משם דרך מדבר מואב ונפסק אותו סיבוב, ועל שם כך נפסק אותו הפסוק

8. כתר יהונתן בראשית לה, כב

וילך ראובן ובלבל את מצעה של בלהה פילגש של אביו שהיה מסדר כנגד מצעה של לאה אמו ונחשב עליו כאילו שכב עמה וישמע ישראל וירע לו ויאמר אוי שמא יצא ממני פסול כמו שיצא מאברהם ישמעאל ומאבא יצא עשו, משיבה רוח של קודש, וכן אמרה לו, לא תירא שכולם צדיקים ואין בהם פסול שאחרי שנולד בנימין היו בני יעקב תריסר

9. בבא בתרא דף קיז, א

ר' יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ... ר' יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה הארץ ...

10. יד רמה בבא בתרא דף קיט, א

תדע נמי דהא בין למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ובין למ"ד לבאי הארץ נתחלקה הארץ, עיקר זכותא ליוצאי מצרים הואי למ"ד ליוצאי מצרים כדאית להו למ"ד לבאי הארץ נמי כיון דבעו אהדורי ליוצאי מצרים והדר ירתי מינייהו עיקר זכותא ליוצאי מצרים היא

11. רש"י דברים י, ו

ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן - והלא בהר ההר מת, צא וחשוב ותמצא שמונה מסעות ממוסרה להר ההר, אלא אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד יראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים, וחזרתם לאחורייכם שמונה מסעות עד בני יעקן ומשם למוסרה, שם נלחמו בכס בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס') – בינו שנות דור ודור – התבוננות מקריאת בתחנות המעבר בין דור המדבר לבאי הארץ
(127)

שם המרצה (כתובת דוא"ל) – הרב קאהן יאיר, yairkn@gmail.com

12. מדרש אגדה פרשת חוקת

וישמע הכנעני - וכי כנעני יושב בנגב, והלא יושב הי' בהר, שנאמר עמלק יושב בארץ הנגב והכנעני יושב בהר אלא מי הי' כנעני זה, זה עמלק, שהוא יושב בנגב, שנאמר עמלק יושב בארץ הנגב. אמרו עמלקיים בתחלה כשבאנו להלחם עם ישראל נצחנו בקולם, במה שנתברך אביהם, שנאמר הקול קול יעקב ... ועתה נעשה דבר שלא יכירו אותנו, מה עשו הלכו לארץ כנען, ולמדו לשון כנען, וגם המלך שלהם לבש לבושי כנען, וזה מלך ערד, ונעשה עצמו כאלו הוא מלך כנען, אמרו כשהם יעשו מלחמה יאמרו שאנו כנעניים, ויצעקו להקב"ה שימסור הכנעניים בידם, ואנו עמלקיים ונהרגם, כששמעו ישראל מעת שבאו ישראל אלו המרגלים דרך האתרים, ואין אתרים אלא תרים, ומנין המרגלים כי הלכו באותו הדרך, שכן אמר להם משה עלו זה בנגב

13. אבן עזרא שמות יד, יג

וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיך יוכל עתה להלחם עם אדונו ... והשם לבדו שהוא עושה גדולות ולו נתכנו עלילות סבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם בכנענים, עד שקם דור אחר דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה

14. מזרחי דברים א, מו

פירוש והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמונה שנה אינו מיום נסיעתם משם אלא או מיום בואם שם, שהוא בכ"ט בסיון ... או מט' באב שנגזרה גזרה. ויחוייב מזה בהכרח שיהיה תשלום הל"ח שנה, שעברו בו את נחל זרד בתשעה באב או בכ"ט בסיון, וזה אי אפשר, שהרי באחד באב הבא אחריו מת אהרן בהר ההר ואחר כמה מסעות עברו את נחל זרד. אבל זו אינה טענה, דאיכא למימר ל"ח שנה בשנים שלמות קאמר, והשתא לא קשיא ולא מידי, משום דמכ"ט בסיון או מתשעה באב, שבאו שם, עד חדש תשרי שבאו בנחל זרד היו ל"ח שנים שלמות וחדשים, והכתוב לא חשש למנות רק השנים השלימות

15. חזקוני דברים ב, יד

והימים אשר הלכנו מקדש ברנע - משנה שניה שבאנו לקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד, והא דנקט את נחל זרד משום שהיה ראשון לכל הנהרות שעברו

16. גור אריה א, מו

ודע, כי תלה העברת נחל זרד בתום אנשי מלחמה, שאמר והימים אשר הלכנו עד אשר עברנו את נחל זרד עד תום כל אנשי מלחמה שלשים ושמונה שנה, מפני כי אחר שעברו את נחל זרד היו באים וכובשים את סיחון ואת עוג, כדכתיב ויחנו בנחל זרד ומשם נסעו ויחנו בעבר ארנון, וכל גבול הזה כבשו בני ישראל, והוא הארץ אשר נשבע לאבותם, והקדוש ברוך הוא נשבע שלא יראו הדור ההוא הארץ שנשבע לאבותם, ולפיכך אמר שתם כל אנשי מלחמה, והותר להם לעבור את נחל זרד ואף על גב שעדיין לא עברו, מפני שהיה עוד איזה מסעות, וגם שהספידו את אהרן, לא חשיב אותן הימים הנוספים, דלא חשיב רק השנים שלא היו ראויים לעבור את נחל זרד, והיינו אותם השנים שלא תם כל אנשי מלחמה, אבל מיום שתם אנשי מלחמה ראויים לעבור, אף על גב שלא עברו, לא חשיב, וכאילו אמר והימים אשר היינו יכולים לעבור ולא חשב אותם הימים שעכבו

17. ספורנו דברים ב, יג

ומאחר שאסור לכם לעבור בגבול שני אלה קומו ועברו לכם את נחל זרד שהוא חוץ לגבול שניהם ומשם תוכלו לעבור חוץ לגבול שניהם עד הירדן

18. אדרת אליהו

כך פירושו - את והב בסופה - פירוש בסוף מדבר אדום שהלכו הכל במדבר אשר על פני מואב עד שבאו לזהב וזהו נקרא נחל זרד ודיבון גד, ולכן נקרא והב לשון הב ששם התחיל ארץ ישראל שנתן להם - ואת הנחלים ארנון - וזהו מעבר ארנון, ומה שכתוב במסעי עלמן דבלתימה כאן נקרא נחליאל. ואשד הנחלים הוא הנקרא כאן במות. ומשם בארה - היינו ערבות מואב ששם נקבע ונעשה באר, אבל כל ארבעים שנה נתגלגל עמהם והיה כמין סלע, ועכשיו נעשה כמו באר עד שנגנו לאחר מיתת משה רבינו ע"ה ואז אמרו שירה עלי באר ענו לה דהיינו שנקבע באר.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

במדבר פרק כ

א) וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה
מִדְּבַר צֶן בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיָּשֻׁב
הָעָם בְּקֹדֶשׁ ... יד) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
מַלְאָכִים מִקֹּדֶשׁ אֶל מִלְךְ אֲדוֹם כִּי
אָמַר אַחִיד יִשְׂרָאֵל ... וְהִנֵּה אֲנַחֲנוּ
בְּקֹדֶשׁ עִיר קִצָּה גְבוּלָךְ ...

כב) וַיִּסְעוּ מִקֹּדֶשׁ וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
כָּל הָעֵדָה הֵר הָהָר ... עַל גְּבוּל אֲרָץ
אֲדוֹם לֵאמֹר ...

במדבר פרק כא

ד) וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דָּרָךְ יַם סוּף
לְסַבֵּב אֶת אֲרָץ אֲדוֹם ...
ו) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֵבֶת :

יא) וַיִּסְעוּ מֵאֵבֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי
הָעֲבָרִים בְּמִדְבַר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי
מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ :

יב) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרַד : יג)
מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אֲרֻנוֹן אֲשֶׁר
בְּמִדְבַר הַיַּצָּא מִגְּבֹל הָאֲמֹרִי כִי
אֲרֻנוֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין
הָאֲמֹרִי ...

כא) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי לֵאמֹר ... כד)
וַיַּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חֶרֶב וַיִּירֶשׁ אֶת
אֲרָצוֹ מֵאֲרֻנוֹן עַד יַבֶּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן
כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן ... לא) וַיָּשֻׁב
יִשְׂרָאֵל בְּאֲרָץ הָאֲמֹרִי :

לג) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דָרָךְ הַבָּשָׁן ...

במדבר פרק כב

א) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעֲרֹבוֹת
מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יַרְחוֹ

במדבר פרק לג

לו) וַיִּסְעוּ מֵעֵצִין גְּבַר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר
צֶן הוּא קֹדֶשׁ :

לז) וַיִּסְעוּ מִקֹּדֶשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהַר הָהָר
בְּקִצָּה אֲרָץ אֲדוֹם : בשנת
הָאֲרֻבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲרָץ
מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד
לְחֹדֶשׁ :

מא) וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר וַיַּחֲנוּ
בְּצִלְמָנָה : מב) וַיִּסְעוּ מִצִּלְמָנָה
וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֹן : מג) וַיִּסְעוּ מִפוּנֹן וַיַּחֲנוּ
בְּאֵבֶת :

מד) וַיִּסְעוּ מֵאֵבֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי
הָעֲבָרִים בְּגְבוּל מוֹאָב :

מה) וַיִּסְעוּ מֵעֵיִם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד :
מו) וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעֵלְמֹן
דְּבַלְתֵימָה :

דברים פרק ב

ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי לְאֹמֶר : ג) רַב לָכֶם
סֵב אֶת הָהָר הַזֶּה פָּנֵי לָכֶם צִפְנָה :
ד) וְאֵת הָעָם צו לֵאמֹר אַתֶּם לְעֲבָרִים
בְּגְבוּל אַחֵיכֶם בְּנֵי עֲשׂוּ הַיִּשְׁבִּים
בְּשַׁעִיר ...
ח) וַנַּעֲבֵר מֵאֵת אַחֵינוּ בְּנֵי עֲשׂוּ
הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר מִדָּרָךְ הָעֲרָבָה
מֵאֵילַת וּמֵעֵצִין גְּבַר ס

ונפון ונעבר דרך מדבר מואב :

יג) עֲתָה קָמוּ וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת נַחַל
זָרַד וַנַּעֲבֵר אֶת נַחַל זָרַד : יד)
וְהִימִים אֲשֶׁר הִלְכְנוּ מִקֹּדֶשׁ בְּרוּנֵעַ
עַד אֲשֶׁר עִבְרָנוּ אֶת נַחַל זָרַד
שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד תָּם כָּל
הַדּוֹר אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה מִקְרֵב
הַמַּחֲנֶה

יח) אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת גְּבוּל מוֹאָב
אֶת עַר : יט) וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן
אֶל תִּצְרַם (כד) קוּמוּ סָעוּ וְעִבְרוּ
אֶת נַחַל אֲרֻנוֹן וְאֵה נִתְתִּי בְּיַדְךָ אֶת
סִיחֹן מֶלֶךְ חֲשָׁבוֹן הָאֲמֹרִי וְאֵת
אֲרָצוֹ הַחֵל רֶשׁ וְהִתְגַּר בּוֹ מִלְחָמָה :

דברים ג

א) וַנִּפְּנוּ וַנַּעַל דָּרָךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹז
מֶלֶךְ חֲבָשׁ לְקִרְאֵתְנוּ ...

כט) וַנָּשֻׁב בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר :

מח) וַיִּסְעוּ מֵהָרִי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ
בְּעֲרֹבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ :